

دانش تجوید

دکتر محمد رضا ستوده نیا

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

فهرست مطالب

۱۱	قرائت
۱۵	روش‌های قرائت
۲۰	تجوید
۲۵	آشنایی با اندام‌های گویایی
۲۲	حروف تَهْجِی (اَلِفبا)
۲۴	تلفظ حروف عربی
۷۴	صفات حروف
۹۵	تأخیم و تعلیق
۱۰۵	احکام نون حاکم و تنوین
۱۱۶	احکام هم سانس
۱۲۱	ادغام
۱۳۲	مَد
۱۴۸	انواع همزه و احکام آن
۱۵۸	احکام «هاء»
۱۶۵	وقف و ابتداء
۱۸۱	روش‌های وقف بر آخر کلمات قرآنی
۱۸۸	علامت‌های وقف
۱۹۷	«أصول قرآنی» و «فَرش الحروف»
۲۰۶	تکبیر
۲۰۸	سجده‌های تلاوت قرآن
۲۱۳	کتابنامه

مقدمه

دانش تجوید از علومی است که از دیرباز مورد بحث و مناقشه دانشمندان و اندیشمندان اسلامی بوده است. آنان این علم را به منظور ارائه روش صحیح تلاوت قرآن بر اساس زبان عربی فصیح زمان خود نهادند. تلاش علم تجوید بر آن است که آواهای زبان عربی را به گونه‌ای وصف کند تا منطبق بر معیار تلاوت فصیح قرآن باشد. معیار تلاوت فصیح، تلاوت قاریان ممتاز و ائمه و قرائت و فصیحای عرب است که در زمان تدوین علم تجوید، متصدی آموزش و تعیم قرائت قرآن کریم بوده‌اند. تلاوت زیبا و تجوید الفاظ قرآن، می‌تواند ابعاد اعجاز و فصاحت کفایت قرآن را بیشتر نمایان کند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، خود به تلاوت قرآن پرداخت و مسلمانان نسبت به قرائت قرآن با اداء صحیح و صوت زیبا، اهتمام نمودند. کتاب دانش تجوید برای تدریس دانش و مهارت‌های تجوید در سطح دو به ارزش ۴ واحد درسی تدوین شده است. در نگارش این اثر، افزون بر استفاده از منابع معتبر علم تجوید و قرائات، از دستاوردهای آواشناسی عربی معاصر، فیزیک صوت و دانش آناتومی نیز بهره گرفته

شده است. این اثر به وسیله محقق ارجمند دکتر محمد رضا ستوده نیا از اساتید حوزه علمیه و دانشگاه و داور بین المللی مسابقات قرآن کریم و متخصص در آموزش مهارت های تلاوت قرآن، پدید آمده است. این مرکز افتخار یافت این اثر ارزشمند را به زبیر طبع آراسته کند تا گامی به منظور تعالی فن قرائت قرآن کریم برداشته باشد.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
معاونت امور قرآن و عترت

ویژگی‌های این کتاب

این کتاب بر روی تدریس دانش و مهارت‌های تجوید در سطح دوبه ارزش چهار واحد درسی تدوین شده است. مخاطبان این کتاب باید با صحت قرائت و روخوانی قرآن و همچنین تجوید سطح یک آشنا باشند و بتوانند متن مصحف را روان بخوانند. در نگارش این اثر، افزون بر استفاده از منابع معتبر علم تجوید و قرائات، از دستاوردهای آواشناسی عربی عصر حاضر و علم حیزیک صوت بهره گرفته شده است.

• در این کتاب، دانش تجوید مطابق با روایت حفص از عاصم کوفی تدریس می‌شود. حفص از قاریان مشهور کوفه است که قرائت را از استادش عاصم کوفی فرا گرفت. عاصم، امام قرائت در کوفه و از شاگردان ابو عبد الرحمن حبیب سلمی بود. ابو عبد الرحمن نیز قرائت را از امیر مؤمنان علی علیه السلام فرا گرفت. در حال حاضر مسلمانان دنیا (مگر شمال آفریقا) قرآن را بر اساس روایت حفص از عاصم تلاوت می‌کنند.

• برای انس قرآن آموزان با متن قرآن، بیشتر مثال‌ها با آیات قرآنی همراه است.

• سعی شده است تا مُصْطَلَّحات و واژگان خاص، علامت‌گذاری شود تا قرآن‌آموزانی که به صورت خودخوان این کتاب را مطالعه می‌کنند با تلفظ آنها آشنا شوند و نیز تلفظ بعضی از مُصْطَلَّحات که به خطا رایج است، گوشزد و تصحیح شود.

* به منظور آشنا کردن قرآن آموزان با رسم مُصحف مدینه، در تمرین تلاوت و بخشی از مثال‌ها، از خط قرآن مدینه منوره استفاده شده است. بخشی از مثال‌های متن کتاب نیز به صورت رسم املاء کتابت شده است.

* استفاده از تصاویر رنگی که جایگاه تلفظ حروف را در دهان نشان می‌دهد.

در پایان هر درس، تمرین‌هایی آمده است که به افزایش مهارت قرآن آموزان در تجوید کمک می‌کند. در پایان برخی از درس‌ها تمرین تلاوت آمده است که مهارت قرآن آموزان را در تلاوت آیات قرآن افزایش می‌دهد.

* در پایان هر موضوع پرسش‌هایی آمده است که سطح دانش و یادگیری قرآن آموزان را مورد سنجش قرار می‌دهد.

* در پایان کتاب، مباحثی از دانش تلفظ و ابتدا - که مورد نیاز قرآن آموزان است - آورده شده است. این مباحث در تلاوت نیکو و صحیح آیه‌ها و عبارات‌های قرآن بسیار موثر است.

امید است این کتاب مورد استفاده قرآن آموزان و مربیان عزیز قرار گیرد و ما را از راهنمایی و نکته سنجی‌های عالمانه خویش بهره‌مند کنند تا در آید بر غنای علمی این اثر افزوده شود.

د. محمد رضا ستوده‌نیا

عضو هیأت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان

bayanelm@yahoo.com